

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/161/2007

WYDATKI RODZICÓW NA EDUKACJĘ UCZNIÓW W LATACH 1997–2007

KOMUNIKAT Z BADAŃ

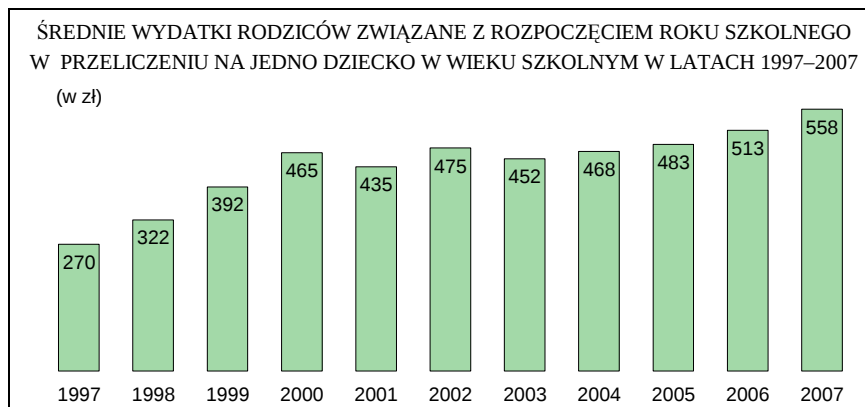
WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 2007

PRZEDRUK I ROZPOWSZECZNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2006 roku

- ❑ W tym roku na potrzeby dzieci związane z rozpoczęciem roku szkolnego rodzice wydali średnio 832 zł, czyli o 4% więcej niż przed rokiem. W przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym wydatki te wyniosły średnio 558 zł, tj. o 9% więcej niż w roku 2006. Tegoroczne koszty poniesione przez rodziców są najwyższe od 1997 roku.

- ❑ Na wydatki związane z rozpoczęciem roku szkolnego składają się przede wszystkim koszty podręczników (47% ogólnych kwot) oraz ubrań (29%) i przyborów szkolnych (21%). Wydatki na podręczniki w przeliczeniu na jedno dziecko wyniosły 260 zł (o 10% więcej niż przed rokiem), na ubrania – 163 zł (bez zmian), a na przybory – 119 zł (wzrost o 12%).
- ❑ W tym roku dodatkowe zajęcia edukacyjne i ogólnorozwojowe finansuje swoim dzieciom 40% rodziców (od ubiegłego roku wzrost o 4 punkty), nadal jednak większość (60%, spadek o 4 punkty) nie stwarza im takich możliwości.
- ❑ Rodzice niezmiennie najczęściej opłacają swoim dzieciom dodatkową naukę języków obcych (28%), rzadziej – zajęcia sportowe (16%), korepetycje, kursy przygotowawcze (11%, od ubiegłego roku wzrost o 5 punktów), zajęcia artystyczne (10%), a najrzadziej kursy informatyczne lub inne zajęcia (po 2%).
- ❑ W porównaniu z rokiem 2006 znacznie wzrosły nakłady finansowe rodziców na dodatkowe zajęcia uczniów. W przeliczeniu na jedno dziecko korzystające z płatnych zajęć wynoszą one miesięcznie 239 zł (o 43% więcej niż przed rokiem) i należą do najwyższych w ostatnim jedenastolecu.

Począwszy od roku 1997, corocznie w październiku¹ pytamy rodziców o wydatki, jakie ponieśli na przygotowanie swoich dzieci do nowego roku szkolnego. Próbuje się też ustalić, ilu z nich opłaca dzieciom udział w dodatkowych zajęciach edukacyjnych i ogólnorozwojowych, które organizowane są w szkole lub poza nią, oraz jakie kwoty wydają na ten cel. Ze względu na trudności w ustaleniu wzrostu cen towarów i usług, związanych z uczęszczaniem dzieci do szkoły, dane dotyczące wydatków podajemy w cenach bieżących. Wzrost wydatków można więc częściowo tłumaczyć niemożliwym do ustalenia wskaźnikiem inflacji w tej grupie.

SKALA WYDATKÓW SZKOLNYCH

Z deklaracji rodziców wynika, że tylko 2% z nich nie poniosło żadnych wydatków w związku z rozpoczęciem roku szkolnego swoich dzieci², co może oznaczać przerzucenie ciężarów edukacji na dalszą rodzinę lub pomoc instytucjonalną.

Tabela 1

Wysokość wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego	Wskazania osób mających dzieci w wieku szkolnym (według terminów badań)										
	IX '97 N=387	IX '98 N=384	X '99 N=363	X '00 N=314	X '01 N=295	X '02 N=372	X '03 N=311	X '04 N=284	X '05 N=272	X '06 N=260	X '07 N=335
	w procentach										
Brak wydatków	1	0	0	0	0	1	1	0	3	1	2
Do 100 zł	5	3	1	2	2	1	0	1	0	1	1
101–200 zł	17	15	8	5	4	4	2	1	2	1	2
201–300 zł	24	19	15	11	13	13	12	7	8	8	6
301–500 zł	30	31	27	25	33	28	32	36	25	30	24
501–800 zł	12	16	21	22	22	19	23	24	24	25	22
Powyżej 800 zł	10	13	25	31	22	32	27	28	35	33	42
Nieokreślone wydatki	1	3	2	4	4	3	3	3	3	1	1

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (209) przeprowadzono w dniach 10–14 października 2007 roku na liczącej 1385 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Badani odpowiadali na pytanie: *Ile mniej więcej pieniędzy przeznaczył(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem nowego roku szkolnego na szkolne potrzeby swoich dzieci (podręczniki, przybory szkolne, mundurki, obowiązkowe opłaty szkolne, np. ubezpieczenie, czesne, internat, stancja)?*

Na potrzeby szkolne swoich dzieci co dziewiąty rodzic (11%) wydał nie więcej niż 300 zł. Co czwarty (24%) przeznaczył na ten cel od 301 zł do 500 zł i prawie tyle samo (22%) – od 501 zł do 800 zł. Najwyższe koszty, przekraczające 800 zł, poniosło ponad dwie piąte rodziców (42%).

W porównaniu z pomiarem ubiegłorocznym przybyło respondentów deklarujących kwoty powyżej 800 zł (wzrost o 9 punktów), a ubyło tych, którzy wydali od 301 zł do 800 zł (spadek o 9 punktów). **Średnia kwota tegorocznych wydatków szkolnych poniesionych na wszystkie dzieci wynosi 832 zł, tj. o 4% więcej niż przed rokiem, i jest najwyższa w ostatnich jedenastu latach, czyli w całym okresie objętym badaniami.**

Wysokość kwot przeznaczonych na cele szkolne zależy oczywiście od liczby uczniów w rodzinie. Te, które mają na utrzymaniu jedno dziecko w wieku szkolnym, wydały średnio 606 zł, czyli o 6% więcej niż przed rokiem. Rodziny z dwojgiem dzieci przeznaczyły na ten cel średnio 1003 zł, a więc o 15% więcej niż w ubiegłym roku, a rodziny z co najmniej trojgiem dzieci – 1549 zł, czyli o 3% mniej niż rok temu. Dane dotyczące wydatków w rodzinach wielodzietnych należy jednak traktować ostrożnie z powodu małej liczby rodziców reprezentujących takie rodziny.

Tabela 2

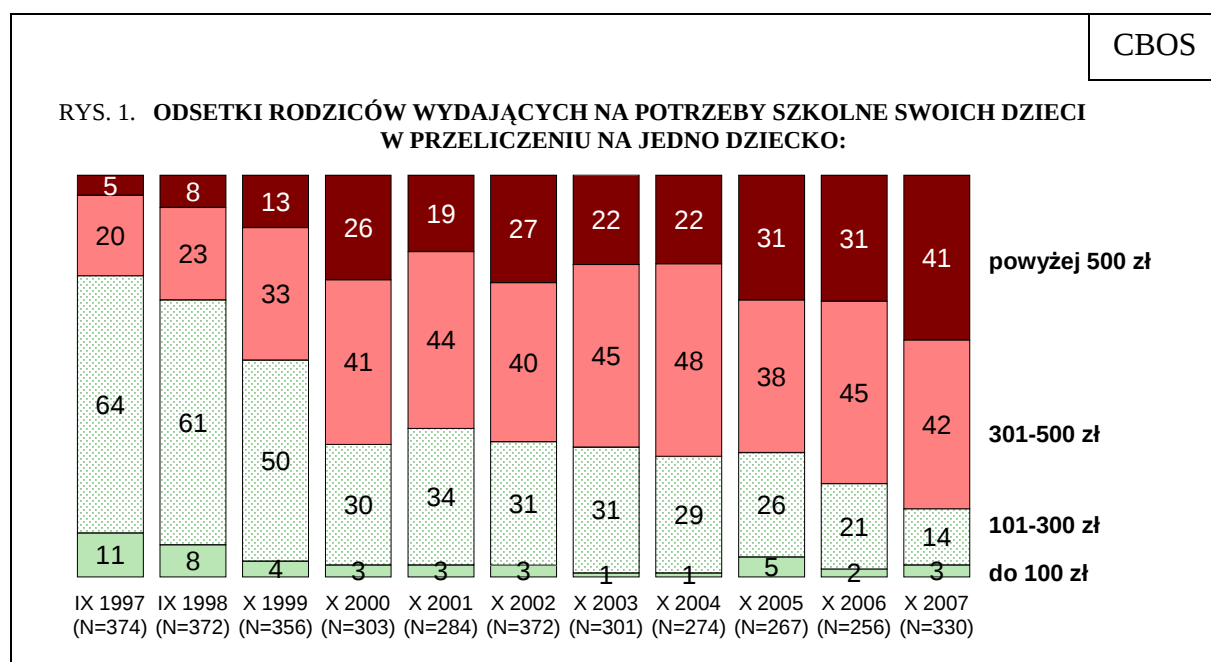
Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny	Średnie wydatki rodziców w związku z rozpoczęciem roku szkolnego na wszystkie dzieci w wieku szkolnym											Zmiany 2006–2007
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
	w złotych											
Jedno	300	387	484	522	493	517	511	505	550	573	606	wzrost o 6%
Dwoje	521	547	690	859	770	901	826	872	863	872	1003	wzrost o 15%
Troje i więcej*	681	728	986	1153	1104	1217	1067	1289	1237	1601	1549	spadek o 3%
Ogółem	446	496	653	723	669	744	697	725	755	800	832	wzrost o 4%
* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy traktować ostrożnie z powodu ich małej liczebności (33 osoby)												

Podstawowym wskaźnikiem stopnia obciążenia rodzin kosztami edukacji jest średnia kwota wydatków w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym.

Tabela 3

Wysokość wydatków szkolnych w przeliczeniu na jedno dziecko	Wskazania osób mających dzieci w wieku szkolnym (według terminów badań)										
	1997 N=374	1998 N=372	1999 N=356	2000 N=303	2001 N=284	2002 N=372	2003 N=301	2004 N=274	2005 N=267	2006 N=256	2007 N=330
	w procentach										
Do 50 zł	2	2	1	1	0	2	1	0	4	2	2
51–100 zł	9	6	3	2	3	1	0	1	1	0	1
101–200 zł	32	30	19	12	10	9	8	7	7	5	3
201–300 zł	32	31	31	18	24	22	23	22	19	16	11
301–400 zł	11	12	19	21	24	15	24	23	15	18	14
401–500 zł	9	11	14	20	20	25	21	25	23	27	28
501–600 zł	2	2	3	9	8	10	6	4	7	11	12
601–700 zł	1	1	2	4	3	5	5	6	9	5	6
Powyżej 700 zł	2	5	8	13	8	12	11	12	15	15	23

W tym roku 3% rodziców wydało na edukację swoich dzieci w przeliczeniu na jedno dziecko średnio co najwyżej 100 zł, jedna siódma (14%) przeznaczyła na ten cel od 101 zł do 300 zł, ponad dwie piąte (42%) – od 301 zł do 500 zł, prawie tyle samo (41%) – powyżej 500 zł. W porównaniu z pomiarem ubiegłorocznym wzrósł więc (o 10 punktów) odsetek rodziców wydających na jedno dziecko kwoty powyżej 500 zł, zmalał natomiast głównie tych, którzy przeznaczyli od 101 zł do 300 zł. Warto przy tym zauważyć, że jeszcze nigdy dotąd tak wielu rodziców nie zadeklarowało wydatków przekraczających 700 zł na dziecko (w ostatnim roku ich liczba zwiększyła się z 15% do 23%).

Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny	Średnie wydatki rodziców w związku z rozpoczęciem roku szkolnego w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym											Zmiany 2006– –2007
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
	w złotych											
Jedno	300	387	484	522	493	516	511	505	550	573	606	wzrost o 6%
Dwoje	261	273	345	430	385	451	413	436	432	436	501	wzrost o 15%
Troje i więcej*	208	219	289	338	327	382	334	390	366	455	471	wzrost o 4%
Ogółem	270	322	392	465	435	475	452	468	483	513	558	wzrost o 9%

* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy traktować ostrożnie z powodu ich małej liczebności (33 osoby)

Rodziny, które mają na utrzymaniu jedno dziecko uczęszczające do szkoły, wydały w tym roku średnio 606 zł, a więc o 6% więcej niż przed rokiem. Rodziny z dwojgiem dzieci przeznaczyły na ten cel 501 zł w przeliczeniu na jedno dziecko, czyli aż o 15% więcej niż w ubiegłym roku. Natomiast rodziny wielodzietne, mające na utrzymaniu co najmniej troje uczniów, wydały na jedno dziecko 471 zł, czyli o 4% więcej niż w 2006 roku, jednak wzrost ten należy traktować ostrożnie z powodu zbyt małej w tym roku liczebności rodziców z takich rodzin. Wyraźnie więc widać, że im więcej uczniów w rodzinach, tym mniej pieniędzy przypada na zaspokojenie szkolnych potrzeb każdego z nich. Wydatki rodzin wielodzietnych w przeliczeniu na jedno dziecko są o ponad jedną piątą (o 22%) mniejsze niż wydatki rodzin mających jednego ucznia na utrzymaniu.

Ponadto warto podkreślić, że kwoty przeznaczane przez rodziców na szkolną edukację dzieci w znacznym stopniu zależą również od wielkości środowiska ich zamieszkania – im mniejsza miejscowość, tym mniejsze nakłady finansowe. W tym roku rodzice z miast ponadpółmilionowych wydali w przeliczeniu na jedno dziecko średnio 633 zł, z miast liczących od 101 tys. do 500 tys. ludności przeznaczyli na ten cel 602 zł, z miast średniej wielkości – 571 zł, a z miast do 20 tys. mieszkańców – średnio 552 zł. Najmniejsze koszty edukacyjne ponieśli natomiast mieszkańcy wsi – 519 zł na jednego ucznia.

Generalnie, największe nakłady finansowe na szkolną naukę swoich dzieci deklarują rodzice mający największe aspiracje edukacyjne – z wyższym wykształceniem (średnio 731 zł na jednego ucznia), przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (734 zł). Natomiast najmniej wydają na ten cel rodzice określający się jako bezrobotni (477 zł), żyjący w złych warunkach materialnych (489 zł).

STRUKTURA WYDATKÓW SZKOLNYCH

Na wydatki związane z rozpoczęciem roku szkolnego składają się przede wszystkim koszty podręczników (47% ogólnych kwot) oraz ubrań (29%) i przyborów szkolnych (21%)³.

³ Inne wydatki stanowią 3% ogólnych kosztów.

Przypomnijmy, że w porównaniu z rokiem 2006 odnotowujemy wzrost ogólnych wydatków rodziców w związku z rozpoczęciem roku szkolnego. Większe niż przed rokiem były też nakłady finansowe na podręczniki (wzrost o 10% w przeliczeniu na jedno dziecko) i przybory (odpowiednio o 12%). Nie zmieniły się jedynie kwoty wydawane na szkolne ubrania⁴.

Tabela 5

Ile mniej więcej wydał(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem roku szkolnego:	Średnie wydatki rodziców na dzieci w wieku szkolnym					
	na wszystkie dzieci			w przeliczeniu na jedno dziecko		
	X 2006	X 2007	Zmiany	X 2006	X 2007	Zmiany
	w złotych			w złotych		
– ogółem na cele szkolne	800	832	wzrost o 4%	513	558	wzrost o 9%
w tym						
– szkolne podręczniki dzieci	374	392	wzrost o 5%	236	260	wzrost o 10%
– szkolne ubranie dzieci, np. mundurek, strój galowy, gimnastyczny, obuwie	252	241	spadek o 4%	163	163	bez zmian
– szkolne przybory dzieci, np. tornister, plecak, piórniki, przybory do pisania i rysowania	159	179	wzrost o 13%	106	119	wzrost o 12%

Zrozumiałe, że wysokość wydatków na podręczniki, ubrania i przybory dla wszystkich dzieci wiąże się z liczbą uczniów w rodzinie – im jest ich więcej, tym większe są koszty ponoszone przez rodziny.

Tabela 6

Ile mniej więcej wydał(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem roku szkolnego 2007/2008:	Średnie wydatki na wszystkie dzieci w wieku szkolnym			
	Ogółem	Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny		
		jedno	dwoje	troje i więcej*
	w złotych			
– ogółem na cele szkolne	832	606	1003	1549
w tym				
– szkolne podręczniki dzieci	392	279	480	752
– szkolne ubranie dzieci, np. mundurek, strój galowy, gimnastyczny, obuwie	241	179	291	432
– przybory szkolne	179	127	214	363
* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy traktować ostrożnie z powodu ich małej liczebności (33 osoby)				

⁴ Wynika z tego, że wprowadzenie w tym roku obowiązkowych mundurków w skali całego kraju nie miało wpływu na poziom wydatków, jakie ponieśli rodzice na szkolne ubrania swoich dzieci.

Jednak gdy analizujemy wydatki w przeliczeniu na jedno dziecko, to okazuje się, że **im więcej jest uczniów w rodzinie, tym na ogół mniejsze sumy przeznaczają rodzice na podręczniki, ubrania i przybory szkolne dla każdego z nich**. Zapewne wiąże się to z gorszą na ogół sytuacją materialną rodzin wielodzietnych, ale także z tym, że niektóre ze szkolnych rzeczy mogą być przekazywane uczniom przez starsze rodzeństwo.

Tabela 7

Ile mniej więcej wydał(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem roku szkolnego 2007/2008:	Średnie wydatki w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym			
	Ogółem	Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny		
		jedno	dwoje	troje i więcej*
	w złotych			
– ogółem na cele szkolne	558	606	501	471
w tym				
– szkolne podręczniki dzieci	260	279	240	222
– szkolne ubranie dzieci, np. mundurek, strój galowy, gimnastyczny, obuwie	163	179	146	134
- przybory szkolne	119	127	107	113
* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy traktować ostrożnie z powodu ich małej liczebności (33 osoby)				

Nakłady finansowe rodziców na cele edukacyjne zależą także od typu szkoły, do jakiej uczęszczają dzieci. Im bardziej zaawansowany poziom edukacji, tym większe koszty związane z rozpoczęciem roku szkolnego. Dotyczy to przede wszystkim podręczników. Na szkolne ubrania więcej pieniędzy wydają rodzice uczniów szkół ponadpodstawowych, natomiast na przybory – rodzice uczniów szkół podstawowych.

Tabela 8

Ile mniej więcej wydał(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem roku szkolnego:	Średnie wydatki w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym			
	Ogółem	Typ szkoły ucznia*		
		podstawowa	gimnazjum	średnia
	w złotych			
– ogółem na cele szkolne	558	496	534	605
w tym				
– szkolne podręczniki dzieci	260	228	254	297
– szkolne ubranie dzieci, np. mundurek, strój galowy, gimnastyczny, obuwie	163	143	165	162
– przybory szkolne	119	121	116	107
* Pominięto odpowiedzi rodziców uczniów zasadniczych szkół zawodowych z powodu ich małej liczebności w próbie (10 ankietowanych)				

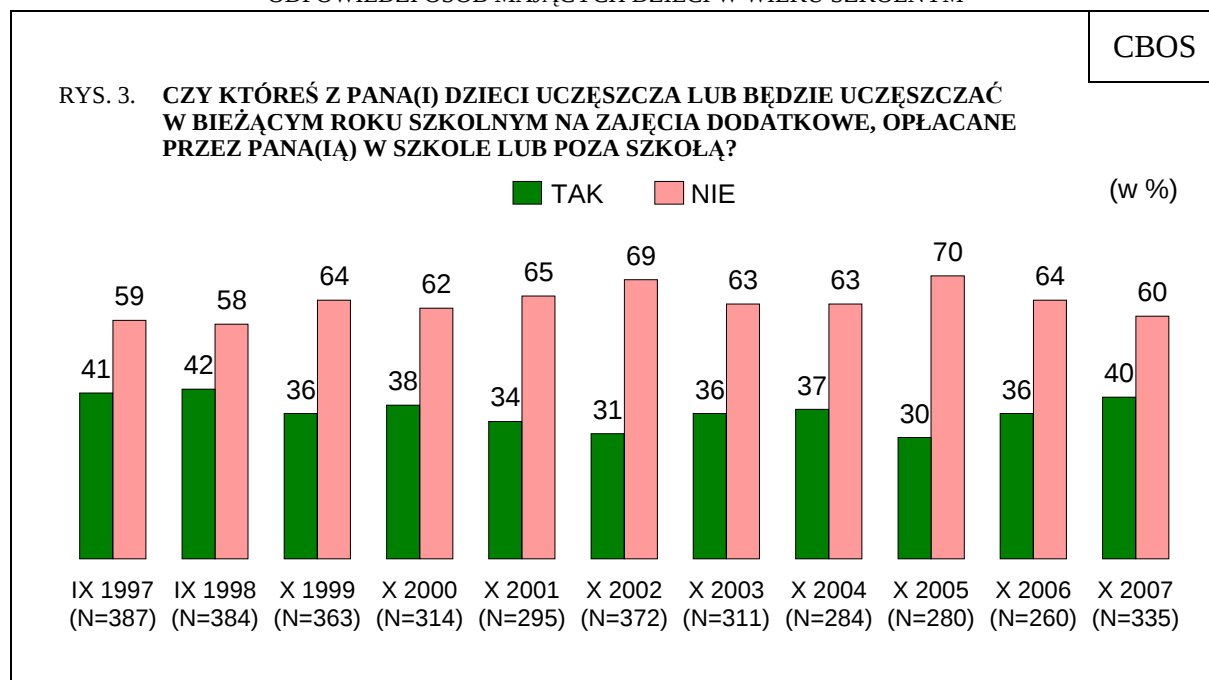
DODATKOWE PŁATNE ZAJĘCIA EDUKACYJNE I OGÓLNOROZWOJOWE

Możliwość korzystania z dodatkowych płatnych zajęć w szkole lub poza nią w znacznym stopniu wpływa na szanse edukacyjne uczniów – na to, czy dostaną się do dobrej szkoły średniej i na dobrą uczelnię. Pośrednio decydują więc o ich przyszłej pozycji społecznej. Wydatki na ten cel są ważnym składnikiem kosztów ponoszonych przez rodziców na edukację dzieci w wieku szkolnym.

Udział w płatnych zajęciach rodzice najczęściej zapewniali dzieciom w latach 1997–1998, czyli wtedy, gdy – jak wynika z omówionych już danych – koszty związane z rozpoczęciem roku szkolnego były najniższe. W latach 1999–2002 stopniowo malał odsetek rodziców finansujących te formy edukacji, w kolejnych dwóch latach zaś ponownie się zwiększył. W 2005 roku sytuacja w tym zakresie uległa ponownemu pogorszeniu, jednak w ubiegłym roku zaczęła się poprawiać, a obecnie należy do najlepszych w ostatnich jedenastu latach, czyli w całym okresie objętym badaniami.

W tym roku dwie piąte badanych mających dzieci w wieku szkolnym (40%, od ubiegłego roku wzrost o 4 punkty) deklaruje, że któreś z nich już uczęszcza lub zamierza uczęszczać na dodatkowe płatne zajęcia. Nadal jednak większość rodziców (60%, spadek o 4 punkty) nie zapewnia swoim dzieciom możliwości uczestniczenia w płatnych zajęciach edukacyjnych i ogólnorozwojowych.

ODPOWIEDZI OSÓB MAJĄCYCH DZIECI W WIEKU SZKOLNYM

Rodzice opłacają swoim dzieciom przede wszystkim naukę języków obcych (28%), rzadziej zapewniają im udział w zajęciach sportowych (16%), finansują korepetycje, kursy przygotowawcze (11%) i zajęcia artystyczne (10%). Niewielu płaci za kursy komputerowe, informatyczne i inne zajęcia (po 2%). Z porównania tegorocznych danych z ubiegłorocznymi wynika, że w tym roku rodzice częściej inwestują w korepetycje lub kursy przygotowujące dzieci do dalszej edukacji (wzrost wskazań o 5 punktów).

Tabela 9

Na jakie dodatkowo opłacane przez Pana(ią) zajęcia uczęszczają lub będą uczęszczać Pana(i) dzieci w wieku szkolnym? Czy są to:	Odpowiedzi twierdzące respondentów mających dzieci w wieku szkolnym (według terminów badań)										
	1997 N=387	1998 N=384	1999 N=363	2000 N=314	2001 N=295	2002 N=372	2003 N=311	2004 N=284	2005 N=280	2006 N=260	2007 N=335
	w procentach										
– nauka języków obcych	28	30	26	30	24	22	27	26	23	25	28
– zajęcia sportowe	8	13	11	13	14	12	17	18	13	16	16
– korepetycje, kursy przygotowawcze	9	9	8	10	9	8	8	8	7	6	11
– zajęcia artystyczne	6	7	6	6	6	8	11	9	6	12	10
– kursy komputerowe, informatyczne	3	5	4	6	5	4	5	3	3	5	2
– inne	1	2	1	3	2	2	2	3	1	2	2
Rodzice nie opłacają żadnych dodatkowych zajęć	59	58	64	62	65	69	63	63	71	64	60
W roku 1997 ankietowani odpowiadając na pytanie otwarte spontanicznie wymieniali dodatkowe zajęcia dzieci, a ich odpowiedzi pogrupowano w 6 kategorii. Na ich podstawie utworzono pytanie zamknięte i w kolejnych latach pytano respondentów, czy ich dzieci uczestniczą w każdej z wymienionych kategorii zajęć. Odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100, ponieważ uczniowie mogą uczęszczać na różnego rodzaju zajęcia											

W tym roku prawie połowa rodziców finansujących dzieciom w wieku szkolnym dodatkowe zajęcia (47%) przeznacza na ten cel miesięcznie do 100 zł w przeliczeniu na jedno dziecko, dwie piąte (40%) – od 101 zł do 300 zł, a prawie co ósmy rodzic (13%) wydaje powyżej 300 zł.

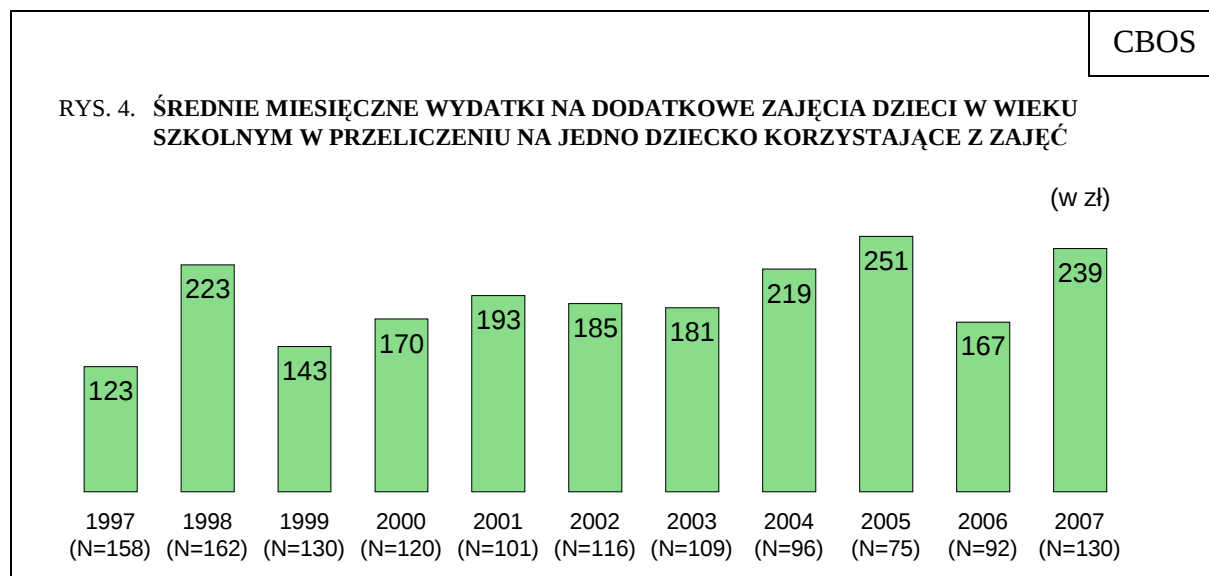
Tabela 10

Wysokość miesięcznych wydatków na dodatkowe zajęcia w przeliczeniu na jedno dziecko	Wskazania osób finansujących swoim dzieciom dodatkowe zajęcia (według terminów badań)										
	1997 N=158	1998 N=162	1999 N=130	2000 N=120	2001 N=101	2002 N=116	2003 N=109	2004 N=96	2005 N=75	2006 N=92	2007 N=130
	w procentach										
Do 50 zł	39	36	38	22	35	23	16	26	12	18	15
51–100 zł	29	32	26	28	26	32	29	33	22	30	32
101–150 zł	12	13	11	17	12	16	19	13	28	14	22
151–200 zł	10	7	7	9	6	10	15	7	13	14	11
201–300 zł	4	4	12	17	9	8	7	10	6	14	7
Powyżej 300 zł	6	8	6	7	12	11	14	11	19	10	13

Obecnie średnie miesięczne wydatki rodzin na dodatkowe zajęcia wszystkich uczęszczających na nie dzieci wynoszą miesięcznie 270 zł, tj. o 31% więcej niż przed rokiem. Natomiast **w przeliczeniu na jedno dziecko korzystające z płatnych zajęć nakłady finansowe rodziców na dodatkową edukację dzieci wynoszą miesięcznie 239 zł, czyli o 43% więcej niż w roku ubiegłym.** Należy jednak pamiętać, że zeszłoroczne wydatki rodziców na ten cel były wyjątkowo niskie (stąd odnotowujemy tak znaczny ich wzrost).

Tabela 11

Średnie miesięczne wydatki rodziców na dodatkowe zajęcia dzieci w wieku szkolnym	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Zmiany 2006–2007
	w złotych											
Na wszystkie dzieci korzystające z zajęć	147	265	194	212	247	221	235	259	332	206	270	wzrost o 31%
Na jedno dziecko korzystające z zajęć	123	223	143	170	193	185	181	219	251	167	239	wzrost o 43%

Szanse uczniów z różnych środowisk społecznych na uczestnictwo w płatnych zajęciach są bardzo silnie zróżnicowane. Zależą przede wszystkim od społecznego położenia rodziny (wykształcenia i pozycji zawodowej rodziców), a także od jej warunków materialnych oraz – w mniejszym stopniu – od miejsca zamieszkania.

Tabela 12

Charakterystyka społeczna ankietowanych mających dzieci w wieku szkolnym*	Odsetki rodziców deklarujących, że ich dzieci uczęszczają lub będą uczęszczać w bieżącym roku szkolnym na płatne dodatkowe kursy, zajęcia						
	ogółem	języki obce	zajęcia sportowe	korepetycje	zajęcia artystyczne	kursy komputerowe	inne
OGÓŁEM	40	28	16	11	10	2	2
Wykształcenie							
Podstawowe	20	9	5	6	5	4	3
Zasadnicze zawodowe	23	18	25	9	3	2	0
Średnie	49	32	21	12	18	2	4
Wyższe	81	62	27	19	17	0	0
Pozycja zawodowa**							
Kadra kier., inteligencja	80	66	30	21	23	2	0
Prac. umysł. niższego szczebla	53	41	23	13	18	0	0
Pracownicy fiz.-umysłowi	52	37	17	19	15	0	0
Robotnicy wykwalifikowani	29	23	9	7	4	4	5
Robotnicy niewykwalifik.	36	19	10	12	10	6	0
Rolnicy	9	2	4	5	0	2	3
Pracujący na własny rachunek	52	26	35	12	22	0	6
Miesięczne dochody na osobę w rodzinie							
Do 300 zł	10	8	4	4	4	2	2
301–500 zł	46	30	20	14	10	0	2
501–900 zł	43	27	12	10	11	2	2
Powyżej 900 zł	59	41	25	17	15	0	3
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego							
Złe	32	13	17	5	9	1	4
Średnie	35	25	15	11	9	0	1
Dobre	53	42	17	15	14	5	2
Miejsce zamieszkania							
Wieś	24	18	5	10	7	2	1
Miasto do 20 tys. ludności	50	39	25	4	17	0	0
Miasto 20–100 tys.	54	40	21	17	8	3	4
Miasto powyżej 100 tys.	50	28	27	11	13	1	2
* Niektóre kategorie społeczne zostały połączone z powodu małych liczebności ankietowanych							
** Związek między pozycją zawodową rodziców a finansowaniem przez nich dodatkowych zajęć dzieci należy traktować ostrożnie z powodu małych liczebności poszczególnych kategorii zawodowych ankietowanych							

Z deklaracji badanych wynika, że możliwości udziału w płatnych zajęciach edukacyjnych i ogólnorozwojowych stwarza swoim dzieciom zdecydowana większość rodziców z wyższym wykształceniem (81%), przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji (80%), a także co najmniej połowa rodziców mających średnie wykształcenie, dobrze sytuowanych, żyjących w dobrych warunkach materialnych, mieszkających w miastach. Dla porównania – szanse takie zapewnia swoim dzieciom zaledwie co jedenasty rolnik (9%), co dziesiąty rodzic z rodzin o najniższych dochodach, nieprzekraczających 300 zł na osobę

(10%), co piąty z wykształceniem podstawowym (20%), co czwarty z zasadniczym zawodowym (23%), a także niespełna jedna czwarta rodziców mieszkających na wsi (24%).

Nierówność szans edukacyjnych dzieci pochodzących z rodzin społecznie uprzywilejowanych i upośledzonych jest widoczna na przykładzie większości rodzajów płatnych zajęć dodatkowych. Im niższe wykształcenie i pozycja zawodowa rodziców, tym mniej z nich opłaca dzieciom udział w kursach języków obcych, zajęciach sportowych i artystycznych oraz finansuje korepetycje i kursy przygotowujące do podjęcia edukacji na wyższym poziomie. Barierą utrudniającą uczestnictwo uczniów w tego typu zajęciach (poza sportowymi) jest także trudna sytuacja finansowa i materialna rodziny. Ponadto należy podkreślić, że możliwość udziału w płatnych zajęciach, w tym kursach języków obcych oraz zajęciach sportowych, szczególnie rzadko stwarzają swoim dzieciom rodzice mieszkający na wsi.

Opisane nierówności w dostępie uczniów do płatnych zajęć edukacyjnych i ogólnorozwojowych mają wielorakie uwarunkowania. Niewątpliwie ważne jest zróżnicowanie kondycji materialnej rodzin, która określa możliwości finansowania dodatkowej edukacji dzieci. Wydaje się jednak, że podstawowe znaczenie ma czynnik kulturowy, czyli aspiracje rodziców dotyczące edukacji potomstwa. Rodzice mający wyższe wykształcenie i wyższą pozycję zawodową przywiązują większą wagę nie tylko do formalnego wykształcenia dzieci, ale także do rozwoju ich osobowości i zapewne częściej mają świadomość, że uczestnictwo w płatnych zajęciach dodatkowych zwiększa szanse ich dzieci na sukces edukacyjny i życiowy. Natomiast nierówność szans uczniów ze wsi oraz miast wynika zarówno ze zróżnicowania struktury społecznej i różnic kulturowych, jak i z różnic cywilizacyjnych, które przejawiają się m.in. w znacznie bogatszej ofercie propozycji edukacyjnych i ogólnorozwojowych w miastach niż na wsi.

Z naszych wieloletnich badań wynika, że w ostatnich latach wyraźnie rosną nakłady finansowe rodziców na szkolną edukację dzieci. Tegoroczne wydatki rodziców w związku z rozpoczęciem roku szkolnego są najwyższe w ostatnich jedenastu latach, czyli w całym okresie objętym badaniami. W porównaniu z ubiegłorocznym pomiarem znacznie zwiększyły się także kwoty przeznaczane przez rodziców na dodatkowe (szkolne i pozaszkolne) płatne

zajęcia edukacyjne i ogólnorozwojowe dzieci – należą one obecnie do najwyższych w ostatnim jedenastoleciu. Trzeba jednak podkreślić, że mimo odnotowanej w tym roku poprawy w tym zakresie, nadal większość rodziców nie zapewnia swoim dzieciom możliwości uczestniczenia w płatnych zajęciach (finansuje je 40% rodziców). Ponadto szanse uczniów pochodzących z różnych środowisk społecznych na udział w dodatkowych zajęciach są silnie zróżnicowane. Zależą przede wszystkim od społecznego położenia rodziny, a także od jej sytuacji bytowej oraz – w mniejszym stopniu – od miejsca zamieszkania. Warto przypomnieć, że według tych samych kryteriów społecznych przebiega zróżnicowanie możliwości korzystania uczniów z wakacyjnego wypoczynku⁵. Świadczy to o utrzymywaniu się znacznych nierówności społecznych już na poziomie edukacji szkolnej.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

⁵ Zob. komunikat CBOS „Wakacje uczniów – wypoczynek i praca zarobkowa w latach 1993–2007”, wrzesień 2007 (oprac. B. Wciórka).